

כרפולא דאורייתא

שיעורו של הגאון רבי רפאל סויד שליט"א | ראש ישיבת תפארת שלמה

גיליון מס' 110 | וארא תשפ"ו

◆ מחלוקות פוסקי זמננו בדאורייתא ◆

א. לעיתים ניתן לחשוב שבזמננו כמעט ואין מחלוקות חדשות משמעותיות, ובדרך כלל מדובר או במחלוקות דרבנן, או במחלוקות שהם המשך של מחלוקות קודמות, או כללי הפסיקה, או בעניינים של מיגדר מילתא וכדו', וכמו שכתבתי בספר מנחת רפאל [עמ' תסב] במאמר לדרכי מחלוקתם של פוסקי זמננו. אולם לאחרונה התעוררתי לעשות רשימה של כל המחלוקות בדור האחרון, דהיינו מאז השואה, שהם מחלוקות בדאורייתא, והם מחלוקות חדשות ממש, ולא מחלוקות כמי לנהוג במחלוקות קדומות. [והמיוחד ברשימה זו, שלא תמיד אפשר לצפות מראש מי המחמיר ומי המיקל, והמחלוקת היא בדרך כלל מסברא בלבד. ויש לציין שבחלק מהדברים יש מחלוקת האם הדבר עצמו אסור מדאורייתא או מדרבנן. והרה"ג איתן שושן שליט"א חיבר ע"ס סדרת ספרים בשם שמעתתא דרבנן, על כל הדברים שיש עליהם מחלוקת האם הם מדאורייתא או מדרבנן], וכמובן שלא בכל המחלוקות ישנם שתי דעות שקולות, ולעיתים זה פוסק יחיד כנגד רוב מנין ובנין של פוסקי הדור, ומצאתי רשימה לא מבוטלת. כמובן שרשימה זו אינה כוללת את כלל המחלוקות, ואני מאמין שלאחר שהדברים יפורסמו יביאו עוד הרבה מחלוקות נוספות, ונביא כעת רשימה חלקית ממה שהעליתי בחכתי, ונביא את הדברים בקיצור נמרץ.

ב. **תכלת** - פולמוס התכלת אינו חדש, וכבר החל ע"י האדמו"ר מראדזין זצ"ל בעל הסדרי טהרה, אולם בדור האחרון מצאו תכלת חדשה, וא"כ כעת הוויכוח עבר למציאות אחרת, ויש מי שסובר שמקיימים בזה מצוה דאורייתא, ודעת רוב הפוסקים שלא לחוש לזה.

ג. **שמירת הלשון** - בענייני שמירת הלשון ישנה כמות בלתי נתפסת של מחלוקות בעניינים דאורייתא, משום שרוב ככל ענייני לשון הרע הם מדאורייתא, ובפרט בענייני לשון הרע בשידוכים, שאין זה שאלה של אסור או מותר, אלא שאלה של אסור או חיוב, ואם נפרט יכלה הדף והם לא יכלו, והרצעה לעיין בהרחבה, יראה בחפץ חיים מהדורת דרשו.

ד. **בורר** - בהלכות שבת, בניגוד למה שחושבים לא מצויות הרבה מחלוקות חדשות מדאורייתא, משום שרוב הדברים שאנשים נכשלים בהם בשבת כ"כ הם דברים דרבנן, כגון מוקצה וכדו', ולכן אין כ"כ סיבה שתיווצר מחלוקת חדשה, אולם בענייני בורר יש מחלוקות משמעותיות מאוד מדאורייתא, כגון בורר בספרים [עי' שו"ת יבי"א ח"ה או"ח סי' לא], ועוד מספר מחלוקות בהגדרת פסולת ובהגדרת אלתר.

ה. **טכנולוגיה בשבת** - השאלות בענייני טכנולוגיה רבות וכבדות משקל, ונעות בין מי שסובר שכל הגברת זרם אסורה לגמרי, לבין מי שמתירה באופן מוחלט.

ו. **סת"ם** - בענייני סת"ם ישנן כמה מחלוקות כבדות משקל, כגון סוגי קלף ודיו שונים, ועוד.

ז. **זימון** - בענייני זימון ישנן מחלוקות מצויות מאוד, כגון ענייני צירוף

א. לעיתים ניתן לחשוב שבזמננו כמעט ואין מחלוקות חדשות משמעותיות, ובדרך כלל מדובר או במחלוקות דרבנן, או במחלוקות שהם המשך של מחלוקות קודמות, או כללי הפסיקה, או בעניינים של מיגדר מילתא וכדו', וכמו שכתבתי בספר מנחת רפאל [עמ' תסב] במאמר לדרכי מחלוקתם של פוסקי זמננו. אולם לאחרונה התעוררתי לעשות רשימה של כל המחלוקות בדור האחרון, דהיינו מאז השואה, שהם מחלוקות בדאורייתא, והם מחלוקות חדשות ממש, ולא מחלוקות כמי לנהוג במחלוקות קדומות. [והמיוחד ברשימה זו, שלא תמיד אפשר לצפות מראש מי המחמיר ומי המיקל, והמחלוקת היא בדרך כלל מסברא בלבד. ויש לציין שבחלק מהדברים יש מחלוקת האם הדבר עצמו אסור מדאורייתא או מדרבנן. והרה"ג איתן שושן שליט"א חיבר ע"ס סדרת ספרים בשם שמעתתא דרבנן, על כל הדברים שיש עליהם מחלוקת האם הם מדאורייתא או מדרבנן], וכמובן שלא בכל המחלוקות ישנם שתי דעות שקולות, ולעיתים זה פוסק יחיד כנגד רוב מנין ובנין של פוסקי הדור, ומצאתי רשימה לא מבוטלת. כמובן שרשימה זו אינה כוללת את כלל המחלוקות, ואני מאמין שלאחר שהדברים יפורסמו יביאו עוד הרבה מחלוקות נוספות, ונביא כעת רשימה חלקית ממה שהעליתי בחכתי, ונביא את הדברים בקיצור נמרץ.

ב. **תכלת** - פולמוס התכלת אינו חדש, וכבר החל ע"י האדמו"ר מראדזין זצ"ל בעל הסדרי טהרה, אולם בדור האחרון מצאו תכלת חדשה, וא"כ כעת הוויכוח עבר למציאות אחרת, ויש מי שסובר שמקיימים בזה מצוה דאורייתא, ודעת רוב הפוסקים שלא לחוש לזה.

ג. **שמירת הלשון** - בענייני שמירת הלשון ישנה כמות בלתי נתפסת של מחלוקות בעניינים דאורייתא, משום שרוב ככל ענייני לשון הרע הם מדאורייתא, ובפרט בענייני לשון הרע בשידוכים, שאין זה שאלה של אסור או מותר, אלא שאלה של אסור או חיוב, ואם נפרט יכלה הדף והם לא יכלו, והרצעה לעיין בהרחבה, יראה בחפץ חיים מהדורת דרשו.

ד. **בורר** - בהלכות שבת, בניגוד למה שחושבים לא מצויות הרבה מחלוקות חדשות מדאורייתא, משום שרוב הדברים שאנשים נכשלים בהם בשבת כ"כ הם דברים דרבנן, כגון מוקצה וכדו', ולכן אין כ"כ סיבה שתיווצר מחלוקת חדשה, אולם בענייני בורר יש מחלוקות משמעותיות מאוד מדאורייתא, כגון בורר בספרים [עי' שו"ת יבי"א ח"ה או"ח סי' לא], ועוד מספר מחלוקות בהגדרת פסולת ובהגדרת אלתר.

ה. **טכנולוגיה בשבת** - השאלות בענייני טכנולוגיה רבות וכבדות משקל, ונעות בין מי שסובר שכל הגברת זרם אסורה לגמרי, לבין מי שמתירה באופן מוחלט.

ו. **סת"ם** - בענייני סת"ם ישנן כמה מחלוקות כבדות משקל, כגון סוגי קלף ודיו שונים, ועוד.

ז. **זימון** - בענייני זימון ישנן מחלוקות מצויות מאוד, כגון ענייני צירוף

¹ בתשובה זו מתיר הגרע"י בורר בספרים ובסכר"ם, משום שמצד אחד השיטה שאין בורר אלא בגידולי קרקע, [למרות ששיטה זו לא נאמרה על בורר אלא על זורה, מ"מ דימה בורר לזורה]. ובשנת תשמ"א אאמו"ר שליט"א מסר שיעור לבעלי בתים בבית כנסת בבני ברק, ואמר שצריך להיזהר בבורר בספרים, והשומעים אמרו לו שביביע אומר כתב להתיר. והראה אאמו"ר את הדברים למרן הגר"ד לנדו שליט"א, שאמר שיש לשלוח מכתב כדי שיתקן את הדברים, וטענתו הייתה שספרים גם נחשבים גידולי קרקע, שהרי הנייר הוא מעץ כידוע, וחשב הגר"ד כיצד הכי נכון לשלוח את ההערה, והחליט לשלוח מכתב להגר"מ מאזוז זצ"ל, שאם הוא יסכים יעביר זאת להגרע"י, והייתה חליפת מכתבים בין הגר"ד להגר"מ מאזוז, והמכתבים נמצאים עד היום אצל אאמו"ר שליט"א.

גיסא טען הג"ר משה בצרי שליט"א [בנאומו בכנס הדיינים תשע"ח, עמ' 462] שמכיוון שכיום המים מגיעים ממי התפלה, יש לשנות את נוסח הגט ולכתוב העיר בני ברק דיתבה על מי התפלה, וכן ברוב הערים, ולא דיתבה על מי בארות, או לכה"פ לא לציין ענין המים כלל, משום שכתובה לא נכונה גרועה מאשר העדר כתיבה. וכתב שהסכימו עמו הגר"נ גולדברג זצ"ל והגר"ש פישר זצ"ל, אולם הגר"מ שטרנבוך שליט"א נקט שלא לשנות מהמנהג, מכיוון שמקצת מהמים מגיעים מהבארות [וראה בקונטרס פרשת המים מאת הגר"ש רוזנברג שליט"א שי"ל בשנת תשנ"ו בנושא כיצד לכתוב את בני ברק בגיטין, שרוב המים מגיעים מחוץ לעיר, וכארבעים אחוזים מהמים מגיעים מבארות בתוך העיר, והכריעו הגר"נ קרליץ והגר"ש וואזנר זצ"ל שיש לכתוב בני ברק דיתבא על מי בארות ועל מים הנמשכים למתא מן החוץ].

טז. דיני ממונות - כמובן שבדיני ממונות יש אינספור שאלות דאורייתא, כגון ענייני תחבורה ציבורית, פינוי בינוי, ועוד שלל שאלות מצויות, אלא דהתם ההלכה היא דספק ממון לקולא, כמובן רק בהנחה והדבר מוגדר ספק, ורק באופן שאינו מוציא ממוחזק.

יז. לחמניית מזונות - בפולמוס הנודע על לחמניות מזונות, האם אכן מברכים עליהם מזונות, או שמברכים עליהם המוציא, ונחלקו בזה פוסקי הדור האחרון. [נחלקו בזה רבים מהפוסקים, ודעת הגר"ש אלישיב, השבט הלוי, הגר"נ קרליץ, הגר"מ ש"ק קליין ועוד רבים, שיש להחמיר בזה או בתורת ודאי או בתורת ספק. מאידך גיסא, דעת הגר"ש אורבך זצ"ל ויבלחט"א הגר"א וייס ורבנים נוספים להקל בזה. ראה בהרחבה בגיליון עומק הפשט גיליון ע]. לכאור' המחלוקת היא בדאורייתא, דהיינו שמדאורייתא אם בירך על המחיה על דבר שמחייב בכרכת המזון לא יצא יד"ח.

יח. זמני היום - בענייני זמני היום ישנן כמה מחלוקות, כגון הנץ הנראה והנץ המישורי, וכן זמן השקיעה בירושלים וכדו', שאמנם החלה בויכוח קדום, אולם התחדשו בזה כמה נקודות, וזו מחלוקת עם נפק"מ רבות לענייני דאורייתא.

יט. פשוטו - בענין עוגות יין בפסח של חברת פפושדו, נחלקו הפוסקים, ויש מתירים לכתחילה, ויש אומרים שהוא חמץ גמור. ונבאר בקיצור נמרץ, מדובר על עוגיות שעשויות ממי פירות, ועל כן לכאור' אינן מחמיצות, אולם מכניסים חומר כימי שמייצר התפחה, וטענת האוסרים ובראשם הגר"ש אלישיב זצ"ל דהא דאמרי' דמי פירות אינן מחמיצות אי"ז גזיה"כ, אלא תיאור מציאות. ואם בפועל כיום באמצעות חומרים כימיים הדבר מחמיץ הדבר אסור, ועוד טען הרב עידוא אלבה במאמרו בירחון האוצר [כרך כט עמ' קה] שהחומר כימי ג"כ מעורב בו מעט מים, והביא לכך סימוכין ממכתב של הכימאי ד"ר ליכט, וא"כ נפל ההיתר בבירא.

כ. ד' מינים - כלל שאלות יחוס האתרוגים למיניהם, והערעורים על אתרוגים אחרים, הם ללא ספק שאלות בדאורייתא.

כא. בראקאל - בפולמוס עופות הפטם ועוף הבראקל, שעלה לדיון בקיץ

תשע"ז, אמנם שאלת אכילת עופות ללא מסורת היא לכאור' שאלה דרבנן, אולם על הצד שעופות הפטם מוכלאים עם עופות טמאים, [ויש מי שטוען כך], א"כ אפשר שזו שאלה של דאורייתא.

כב. ריבית - בענייני ריבית יש שלל מחלוקות משמעותיות בדאורייתא, כגון להלוות ריבית לחברה בע"מ, שהגר"מ פיינשטיין זצ"ל התיר [אגר"מ יו"ד ח"ב סי' סב] ורבים אוסרים, ומחלוקות נוספות.

כג. עולי אתיופיה - בענין יהדותם של עולי אתיופיה שנחלקו בזה גדולי הדור האחרון, כשהגר"ע יוסף מתיר [יביע אומר ח"ח אה"ע סי' יא] מעיקר הדין, ומצריך רק גיור לחומרא, ויש אוסרים, ודבר זה נפק"מ לשאלות רבות בכל חלקי התורה, וכן בשלל שאלות של בירווי יהדות בקהילות מסופקות.

כד. דנ"א - שאלת ההסתמכות על דנ"א, היא שאלה כבדת משקל לשלל עניינים, עגונות, ממזרות, מזונות, ירושה. ונחלקו בזה פוסקי זמננו, הגר"נ גולדברג זצ"ל, ויבלחט"א הגר"מ שטרנבוך סוברים שיש לסמוך ע"ז בכל השאלות. הגר"ש אלישיב והגר"ע יוסף זצ"ל סוברים שיש לסמוך ע"ז בעגונות, אולם אין לקבוע עפ"ז ממזרות. והגר"נ קרליץ והשבט הלוי זצ"ל סוברים שאין לסמוך ע"ז כלל, מלבד לענין זיהוי גופה ברווקים.

כה. הפלה - בענין הפלה במקום שרואים שהתינוק סובל ממחלה קשה, שהציץ אליעזר [חי"ג סי' קב] מיקל בזה [משום שסובר שאיסור הפלה הוא מדרבנן], ודעת רוב הפוסקים לא כן.

כו. תולעים - באיסור תולעים יש מחלוקות כבדות משקל, ואין הכוונה למהו מיעוט המצוי וכדו', שכל אלו שאלות דרבנן, אלא לשאלה עד כמה צריך לחוש לתולעים שלא נראים בעין רגילה. ראה התכתבות מרתקת בענין זה בין הגר"א וייס להגר"מ רובין שליט"א בקובץ היכלא [כרך ט' עמ' קעב].

כז. תולעים בהעריגו - הנה בהעריגו מצויים תולעים, וחז"ל קבעו שתולעים אלו מגיעים מתוך הדג, ועל כן הם מותרים, אולם המדענים בימינו טוענים שהמציאות היא שהדגים מגיעים מחוץ לדג, ועל כן יש אוסרים [השבט הלוי], ויש מתירים [הגר"ש אלישיב, הגר"ש אורבך, הגר"נ קרליץ, הגר"ח גריינימן, כך לדברי הרב משה ויא, אולם יש שטוענים בשם חלק מהרבנים שיש לחוש לאיסור, ראה בגיליון עומק הפשט גיליון קע].

כח. קו התאריך - פולמוס קו התאריך שעלה בשנת תש"ב, בין החזון איש לפוסקים אחרים, בשאלת קביעת יום השבת ביפן, מעלה שאלה חמורה מאוד בעניינים דאורייתא התלויים בזמן, כגון שבת תפילין ומועדים, ועוד.

כט. בשר מתורבת - בנושא בשר שנלקח מתא שריר וממנו מייצרים כמות גדולה של בשר. מתפתחת כעת מחלוקת של פוסקי זמננו, האם הוא מותר באכילה, שהלא אפשר דהוי אבר מן החי, וכן האם דינו כבשרי או כפרווה, ראה בהרחבה בספר רץ כצבי [ענייני אקטואליה בהלכה ח"ב עמ' קעח].

ניתן לשמוע טיעורי הדרכה ופודקאסטים תורניים בקו אור עולם 0733-454545 טלוחה 65

לתגובות והערות ולהצטרפות לקבלת העלון במייל
0556770051 או בטלפון 0527103930@gmail.com

ניתן לשמוע את השיעורים בקול הלשון או בטל' 0733-7187-52
וכן ניתן להוריד את העלונים בעמדות קול הלשון

השיעורים מתקיימים במספר מקומות (בבני ברק)
שבת אחה"צ | שעה וחצי קודם השקיעה למשך חצי שעה, מנחה לאחר השיעור

● ביהכ"ס חניכי הישיבות רח' בירעבים 12
יום רביעי | בשעה 23:15 עד 23:45 ● ביהכ"ס משכן חיים רח' אורליאן 1

הבהרה

מטרת עלון זה היא לעורר את לב המעיין, ולא לפסוק הלכה, כמו"כ כמובן שאין במסגרת מצומצמת זו כדי להקיף את כל הנשוא שעליו נכתב העלון, והדברים בכחינת תן לחכם ויחכם עוד, ובמקום שאמרו לקצר א"א להאריך.

לע"נ

כתון קלרה בת סלחה ע"ה